

LA DARRERA NIT

TRADUIT DEL LLIBRE «CUENTOS DEL VIVAC.»

La veu grossa, emborbellada y un xich tremolenca del coronel del regiment, soná en lo silenciós espay d' aquella freda sala del cuartel, y digué arrossegant ab pena las sílabas:

—Lo Consell de guerra ha condemnat, per unanimitat, al reo á la pena de mort.

Y aquestas paraulas: *pena de mort*, corregueren d' extrém á extrém de la sala ab l' aleteig d' un aucell bruixal. Lo reo las va sentir ab una claretat terrible, y acotá 'l cap; duas llágrimas rodolaren desde sos ulls á sas galtas colradas y 's fongueren en sos llabís ressecats. Lo coronel se 'l mirá ab fonda llástima y 's cargolá las puntas entercas del bigoti, com volent amagar lo sanglot de l' angoixa en aras del aspre deber militar.

La gent que s' estrenyía silenciosament en lo fons de la sala, comensá á desfilar, agombolantse en l' estreta porta de sortida, fent teclejar las rajolas del trespòl, y produhint una remor sorda que tenia no sé quina cosa de solemne en aquest

moment. La que sortia al carrer se repartia á dreta y esquerra, deixant caurer la noticia en las llindas de las portas y sobre 'ls empits de las finestras baixas, fentla pujar fins als balcons ab certa entonació llastimosa y repartintla per tots los carrers de la petita vila.

Trayent en net lo que deyan aquells papers que hi havia sobre la taula del tribunal sentenciador, papers escrits ab moltas notas marginals y munió de firmas, ab diversitat de lletres en las que s' hi endevinavan mans nerviosas y poch avesadas á primors caligráfichs; d' aquells papers, dich, se desprenia un fet concret y en extrém fatal.

Lo reo feya sa guardia, com sargento según del primer batalló, la nit de autos. Era reenganxat voluntari y li faltavan tres mesos per acabar. Ab tot y trobarse devant del enemich, y contra son desitj l' havia seguit sa muller, y ab ella sa filla: una nena de quatre anys ab una careta somrosada, rodejada d' un march de cabells rossos. Lo sargento no va tenir esperit pera separarsen y, á costa de sacrificis, mantenía en la guarnició á la dona y á la nena. Quan arribava de nit á la guardia d' avansadas y la nena passava dels brassos de l' un soldat al altre, semblava que s' espargia en l' espay fumós de la casamata una llum en que hi havia pau y benestar que no s' avenían gayre ab lo guerrer aspecte dels fusells, colocats en l' armer ab correcta formació.

Lo xerroteig de la nena, com un doll de notas cristallinas, de sobte 's trencava quan al detora, poruch y fosch, sobreixia de las tapias l' *alerta* sostingut dels centinellas, que corria d' un lloch al altre, com reguera de humanals ressons.. Aquella nit fatal se presentá en l' avansada un capitá arribat de nou al regiment y que feya sa primera ronda; lo sargento quefe del lloch sortí á donar lo *parte*, y mentres parlava ab l' assistent del capitá, entrá aquest en lo cos de guardia. Era l' capitá aquell, home de cara ferrenya y d' esquerpas maneres, y al trovarse ab una dona dintre, va suposar lo pitjor, suposá qu' era una d' aqueixas desgraciadas que acostuman seguir als exércits y s' hi arrapan com lo grevol á la soca de la alsina. Arronsá las espessas cellas, agafá d' un bras á la dona y, empenyentla fins á la porta de mala manera, li va dir, com en desagravi de lo qu' éll creya ofensa á la moral y á la ordenansa:

—¡Arri d' aquí!

La fatalitat coloca ab molta anticipació las figuras en los escachs de la mort, y resulta un joch que als ulls del home es tan sols casualitat funesta... La dona del sargento ensopegá en lo lllindar de la porta, va caurer la nena que duya á coll y topá de front en la pedra; un brí de sanch tacá sos cabells rossos. Lo sargento ho va veurer, y sens donarsen compte, mogut per ho sé quin vértich que l' encegá, va engrapar per lo canó la carrabina y clavá un cop de culata al cap del capitá, cop que soná d' una manera horrible. Aquest caygué d' esquena, ab lo temporal fet micas; lo sargento 'l mirá un instant estúpídament y després agafá á la dona y á la criatura. Acudí gent, soldats plens d' esglay, un corneta que comensa á tocar *llamada*, y un alferez que reduhí á presó al sargento.

Lo capitá estava ben mort; lo delicte era horrible, y 's trobava 'l regiment devant del enemich... Pera aquestos cassos son molt terminants las lleys penals militars.

Se formá la causa ràpidament y 's sentenciá als tres dias, fixantse la execució pera la matinada del quart. S' acomodá pera capella una habitació dels darreras del cuartel, que rebia llum per una finestra colocada á dos metros de terra, finestra guarnida per dos barrons de ferro encreuats... La cambra era fosca, com á pas de la mort, y en los recons plens de pols hi teixian silenciosament las aranyas. Quan lo reo hi entrá queya la tarde y fugia la llum d' aquella habitació com si ell la empenyés al seu davant. S' assentá en lo migrat banch de fusta y enfonzá la mirada, fixa y trista, en aquells recons tot ombra... Semblava que en mitj de la fosca quieta y misteriosa hi ressonés una veu severa y dolorosa que li deya:

—¡DEMÁ!

Demá, es á dir, dintre de vuyt horas, quan lo sol s' aixequí entre núvols, vessant sobre 'ls camps la sava vivificadora de sa llum, cridant á la vida y al moviment desde l' home, ser perfecte en la escala animada, fins al infusori, ser rudimentari en lo mon infinitament petit...; demá, quan la creació 's mogui y 's deixondi espléndida, surará per damunt d' ella l' himne de la naturalesa agradablement conmoguda...; matí sense tarde, despertar sense son, jornada sense més enllá conegut... Tot aixó sortia d' aquells recons negres ahont seguien teixint infatigables las aranyas. Lo reo se ficava ab los ulls de

l'ànima en lo pervenir que pera ell era tan aprop, y veyá son cadáver sobre 'l terror, arrapat ab las mans á la pedra com vo-
lent retenir la vida que havia fugit, y vora 'l cadáver una dona
y una nena; la dona plorant, la nena cridantlo, tacantse las
mans petites y molsudetas en la sanch del mort.

Aquest desvari durá llarga estona. Lo rellotje de la única
iglesia parroquial de la vila tocá las tres de la matinada. Qué
rabent se 'n venía 'l matí! Fins pot dirse que eran agradables
aquellas ombras y aquella quietut del cuartel, si la llum ha-
via de ser, com seria pera ell, més ombrívola que las tenebras
d' aquella cambra.

Sobre 'l petit altar improvisat cremavan dos ciris que es-
cassament illuminavan á un Sant Crist facilitat per la parro-
quia. Lo Sant Crist obría 'ls brassos, marcantse en ells la ti-
vantor dels muscles, débils y treballats, y clavava al sostre sos
ulls tristos y apagats. Lo reo mirá al Sant Crist y resá, no de-
pressa, sino com qui vol que se 'l escolti be y atentament.

D' en mitj l' absolut silenci que regnava en lo desert car-
reró ahont hi donava la finestra, pujá un lleuger soroll, com
si del mitj del repós de la nit hagués sortit quelcom semblant
á la remor d' una veu de dona que va dir:

—Andreu... me sents?

Lo reo endeviná, més be que no pas sentí, aquell dols re-
clam que, relliscant desde la finestra, torbava sa soletat sense
sotraquejarla, com l' oreig que mou las fullas sens arrencar-
las, y 's deixondí d' aquell penós ensopiment. S' acostá á la
finestra, que era molt alta, s' hi enfilá ab travalls agafantse á
las pedras de la paret, y un cop dalt, mirá ab afany al enfos-
quit carreró.

—Ets tú, veritat?—preguntá.

—Soch jo—contestá la mateixa remor suau. — He estat
plorant tres dias... y tres nits! —afegí la veu ben baixet—y ara
he vingut casi arrossegantme pera que no 'm vegin los centi-
nellas!... M' han dit una cosa horrible, Andreu, y jo no ho he
cregut. M' han dit que... que... Pero m' han enganyat, veritat
Andreu? Dígam si m' han enganyat!

L' Andreu s' esborroná de cap á peus y no respongué ni
una paraula; per poch deixa anar las mans y cau d' esquena.
Va treure foras de sa debilitat y digué:

—Y la nena?

—Aquí es, desperta y calladeta, porque li he dit que si la sentissen te matarian.

—Aixécala, veyam si arriba á la finestra.

La dona alsá á la criatura embolicada en un mocador gran. Arribava al cantell més baix de la finestra; lo reo va treure 'l bras fora, y fent un gran esforç la va asseure en l' empit. La nena estava quieteta; pero quan lo reo va poguer distingir clarament sa carona la trobá ab los dos ulls oberts que se 'l miravan entre carinyosos y espantats. Probá de fer passar la nena per entre 'ls barrots, pero no va ser possible. La acostá tant com va poguer, y acostantshi ell més encara, agafá nerviosament lo ros caparronet y allá hi va anar tota sa sanch y tota sa ánima en un sol petó tan silenciós y llarch com aquella nit horrible...

D' un cap d' aquell carreró va sortir una remor de compassos sechs, passas de gent barrejadas ab cops metálichs: la ronda. S' aturá davant del primer centinella; hi va haver una pausa en lo pas de la patrulla. Remor de veus d' home, barrejadas ab estossechs forts. Lo reo va fer un suprérm esforç y 's separá de sa filla.

—Pren la nena y vesten; ve la ronda.

La nena devallá fins als brassos de sa mare, y 'l reo caygué inanimat sobre 'l banch, tan inanimat com semblava estarho aquell Sant Crist que seguia mirant al cel ab expressió planyenta y dolorosa.

La ronda passá de llarch. Sens dubte havia fugit la dona sens que la vejessin. Altre cop torná á regnar lo silenci en aquella cambra freda; pero semblava que la dona y la nena se n' havian emportat d' aquell lloch quelcom d' aconhortador, y fins lo Sant Crist obria 'ls brassos esgroguehits y sechs ab més gran y més desesperat esforç.

Tocaren las quatre. Aquell *demà* era ja *avuy*: lo pervenir era present. Dubtosa claror omplí 'l carreró com sondejant la fondaria de las ombras primer, després ab més vivor. Lo sol anava aixecant al davant seu núvols d' or que 's desfeyan en pols finíssima damunt la endormiscada vila; alguns milions d' aquells átomos lluminosos entraren alegroys per la finestra de la improvisada capella, y 's posaren á moure brega en los recons ab las ombras com dihentli al reo:—Lluyta y viurás!

Lo van anar á buscar.

Quan traspassá la porta del cuartel, mirá per tot arreu, famolenchs sos ulls de veure lo que allí no hi era... Al girar la cantonada 'l sol li pegá als ulls... Que hermós era aquell sol ab tot y esser al Desembre! Quins feixos de llum vessava sobre 'l camí fent brillenjar los arsos dels marges de las hortas, y enllá al lluny lo riu, sobre 'l que suravan encara las boyras de la nit!

Res van veure tampoch los ulls famolenchs en lo camí. Se fermá 'l cuadro, produhint una remor estranya las petjadas de tants d' homes sobre la herba endurida ab la gebra, y llegí l' ajudant ab veu apagada la sentencia del consell. Lo reo mirá per últim cop al cel, á las montanyas, al riu; humitejá la mirada en los jochs de llum que 'l sol feya en los aspadats y en las altas rocas, sobre 'l riu y 'ls segats terrers y en los colls que surtian de la vall y conduhian á altres horisons que may més debia veure...

Per lo camí sembrat de codols se va veure venir á la dona ab la criatura á coll, corrent á tot correr, xuclantse ab los ulls esparverats la colla negra que 's destacava al lluny sobre colors vivíssims... No podia arribar ni arribaria segurament á temps aquella dona.

Lo reo la va veure com s' acostava quan li taparen los ulls ab la vena, y una angoixa infinita lo va fer caure agenollat. Los setze homes del piquet carregaren á la una, apuntaren y feren foch.

Lo soroll de la descárrega 's topá en lo camí ab la dona que arribava corrent. S' aturá de sobte, mirá ab los ulls esverats la colla, llunyana encara, s' abressá ben fort á la criatura, y 's desplomá ab ella sobre la gebra.

FREDERICH URRECHA.

L' AGLENYA

LO CASSA-NIUS

Espitregat baylet
se 'n fuig de casa seva,
se 'n fuig á *cassà nius*
avall de la rivera.
Quan es un bon tros lluny
els ulls gira endarrera,
la Vila ja no veu...
(iquins salts que fa d' alegre!)

—Aquí no 'ns veurá pas
la mare ni 'l meu mestre:
ja estich ple de *sermons*
y d' estiralls d' orella:
que no he nascut per sant,
ni per fixarme ab lletres.
Parlant aixís, tot sol,
arribá á l' albarda:
iquín be de Deu de nius!
iquín refilá d' aucellas!
Al cim d' un pollancrer

un niu li fa denteta...
ja 'n puja soca amunt
igual qu' una mustela.
Quan es devant del niu
ja 's torna com la cera:
—¡Qu' es alt, Deu meu! qu' es alt!
y 'ls ulls li llagrimen...
Llavors se 'n penedeix
de sos reganys al mestre,
y maleheix als nius,
y pensa en sa maretal...
.
Al apuntá 'l nou jorn,
campanas somiquejan...
la Vila vesteix dol...
las mares s' escabellan!

LA CANÇÓ DE LA ROSELLA

Tothom me sol preguntar
perque som tan vermelleta;
més ¡ay! que no ho goso dir,
m' afoga la pena!

Un dia, á punta de sol
una noya 'l pla travessa;
més ¡ay! que no ho goso dir,
m' afoga la pena!

Porta las trenas al vent
y un acer á la ma dreta;
més ¡ay! que no ho goso dir,
m' afoga la pena!

Quan es voreta de mí
ab son galán s' escometan;
més ¡ay! que no ho goso dir,
m' afoga la pena!

—«¡Ingrat, ingrati! ¿qué t' he fet?
que m' hages deixat soleta?
Si jo 't donguí mon amor
¿no fou per ta prometensa?
Orfaneta som quedat
y ab la meva honra malmesa:
no 'm queda cap més remey...
¡perdónam, mareta meva!»—

Quan la noya així ha parlat
lo sol s' amaga depressa...
més ¡ay! que no ho goso dir,
m' afoga la pena!

Una goteta de sang
ha tacat mas fullas tendres...
més ¡ay! que no ho goso dir,
m' afoga la pena!

Y encare 'm van preguntant
perque 'n som tan vermellata;
més ¡ay! que ben clá ho ha dit
la trista Rosella!

FOLLANT

¿Te 'n recordas, vida mía?
Encara 'm sembla que hi som:
¡quina gatzara que feyam
boy *follant* los picapolls!

Jo no he vist cosa més rica
des que tinch us de rahó:
de cada gra qu' espremiám
rajava mitj vas de most.

De tan 'en tan ¡quina ullada
que 'm donavas de traydó!
tot replegant la taldilla
xiquet amunt del genoll...

Aixís la tasca seguíam
haventhi algú de plantó;
més... quan tot solets quedavam
ja mudavan las cançons.

Llavors, tu un gotim prenías
y 'm deyas ¡au, que som sols!
passem, passem lo rosari;
un gra tu y un altre jo.

No tenintne prou encare,
tombavam el samaló;
y ¡vingan xarrups y fora!
fins que 'l cor nos deya ¡prou!

¡Alló sí qu' era xarel-lo
d' aquell de Senyó Rector!
d' aquellas dolsas xucladas
encare 'm llepo 'ls llembrots

No 't dich jo si he de llepárme'ls
rossinyolet del meu cor...
que avuy no foras pas mía
sense 'ls xarrups d' aquell most

EN LA FIRA

—¡De que 'm firas mon amor!
—De 'l que vulgas prenda meva.
—¡Oh, no; que si 'm promets tant ..
pot ser que te 'n penedescas!
—Ja pots triar lo més rich
de las *paradas* que vejás:
¿vols un anell de brillants?
—No fa per mí, som pagesa.
—¿T' agrada un brassalet d' or
ó be un collaret de perlas?
—Tampoch aixó fa per mí,
ja no som pas primerenca.
—Y donchs ¡digas lo que 't plau
que porto la bossa plena!
—Pósat la ma sobre 'l cor
y escóltal, si es que 't batega;
ningú com ell t' ha de dir
lo que més á mí 'm fa pesa.
Y si ell no t' ho diu ben clar,
¡planta 'ls ulls á aquella tenda
hont tanta sogá y cordill
part de fora pinjoleya!..
¿De qué 'm tens de firá? ¡ingrat!
¡nou mesos ha qu' ho has de sebre!

L' ESTIUHET DE SANT MARTÍ

L' Estiuhet de Sant Martí
n' es una hermosa quinzena
que brota al cor del hivern
en ma patria Ampurdanesa.

Tot es poétich y hermós,
tot respira goig y festa:
lo prat mustiu reverdeix,
y 'ls aucells cantan alegres.

Al lluny, l' altiu Canigó
lluheix sa nevada vesta;
y un sol de color rosat
esponja la dura gleva.

Llongas espirals de fum
s' alsan de las xemaneyas,
y endins la blavor del cel
apoch-apoch van fonentse.

La florida dels cap-blanchs
y 'ls sembrats que reverdejan,
diuhen que ja es ben aprop
lo gelfu mes de Desembre.

La rosada del matí
tot lo jorn s' aguanta fresca
sobre l' herbeta marjal,
hont pasturan las ovellas.

Van refiletant qu' es un gust
reyentinchs y cuheretas,
iy son manyachs, molt manyachs!
casi ab la ma 's deixan pendre...

Tot es poétit y hermós,
tot respira goig y festa:
es la rialla del *Hivern*,
ique tants plors porta al darrera!

RAMON MASIFERN.

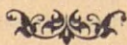
LO DARRER GLOP

Adormidet, xuclant lo pit encara,
la pobre dona 'l besa tot plorant.
La llum de l' alba de raigs d' or amara
la testa rossa del bonich infant.

—Avuy vindrán, fill meu!—diu afligida.—
Avuy se t' endurán, rey del meu cor!
Te volen á ciutat! Com si la dida
no fos prou bona per guardá' un tresor!...

Qui m' ho havia de dir! Perque 't portessin
va caldre que sentís dringar dinés;
avuy perque de mí no 't separessin
daria lo que tinch... y encara més!

E. GUANYABENS.

DESDE SANT GERONI

Del cim de la penya més alta que 's mostra,
allà en los cendrosos titànichs rocams,
que estotxan com perla en sa closca de nacre
la Verge que vetlla l' altiu Montserrat;

Veyent á mas plantas montanyas y pobles,
sobre de ma testa puríssim cel blau,
y al lluny del lluny termes que fita la vista
Aragó, Valencia, Mallorca y la mar;

Y allà á tramontana, com rengle de guaytas
que fan á la patria d' etern muradal,
las serras altivas de testa nevada
que 'l Pirineu mostra y 'l sol va besant;

Del Bruch distingintne las comas y boscos
que un jorn foren fossa del aygla imperial,
y allà al peu dels cingles, com encens de gloria
la boyra que s' alsa del riu Llobregat;

Rebent sanitosa, balsàmica ratxa
del ayre puríssim que un jorn creuhá 'l llamp,
veyent precipicis que nostres peus voltan,
mirant Catalunya la vista al girar;

Saludo á la patria que 'ns va veure naixer,
la patria de Jofre, Clarís y Aribau;
joyós jo saludo la ciutat dels comtes,
la que fou un dia regina del mar.

Y desde eixa altura demano á la Verge,
que es mare y senyora dels bons catalans,
que 'ns servi pels segles dels segles la gloria
del penó que ostenta las barras de sanch.

PERE DE COTS Y SOLDEVILA.

Miranda de Sant Geroni de Montserrat, Setembre de 1886.

LO BALL DE LAS MORRATXAS

La tradició, que tantas y tan hermosas cosas de la antigor nos conta, refereix que en temps en que 'ls moros s' havian ensenyorit de nostra terra, hi havia un castell en aquesta costa de Llevant de Catalunya, ahont hi vivia un matrimoni noble y cristià que tenia per única descendencia una filla que la Naturalesa dotá de tots los encants que es possible imaginar, donchs á unas formas esculpturals y á una fesomia hermosíssima, s' hi havia d' afegir una virtut extremada, veraderament angelical, essent además cristiana fins trobarse disposada á sacrificar-se per son Deu, deixant las grandesas de la terra que son naixement li proporcionava pera tancar-se en un convent, y ab lo reculliment, la oració y 'l dejuni preparar-se pera alcansar més fàcilment la gloria del cel, per la qual continuament suspirava.

De donzellas que portessin á sobre tan bonas recomanacions no hi ha que dir que eran escassas, aixís es que no fou estrany que la fama de tan nobles virtuts s' extengués ben prompte y atrets per ellas compareguessin hermosos joves, nobles y richs barons á demanar tots sa má, prometentli la felicitat si consentia casarse ab ells; mes ni 'ls prechs y llágrimas de sos vells pares, que temian per ella quan deixessin d'

existir, ni las falagueras esperansas que á doll se li feyan concebir, com tampoch los regalos y riquezas que se li prometian, lograren que doblegués sa ferma voluntat. Havia destinat tot son cast amor á Deu y per res del mon volia deixarlo.

Al mateix temps que ella, vivia també en la encontrada un moro de molta anomenada, ja per sa gallarda figura com per sa bravesa y abundancia de riquezas. Lo tal moro fixá sos ulls en la donzella cristiana, sentí amor per ella y, convertintse ben prompte aquest amor en passió verament africana, determiná solicitar sa má, ab lo convenciment de que tot seguit seria aceptada, puig de moros com ell en veritat ne corrian pochs.

La cristiana, que ab molta finesa rebutjava 'ls pretendents que com ella professavan una mateixa religió, no podia jamay escoltar la demanda d' un home que á més d' ésser de diferenta rassa 's trobava separat d' ella per un abim, essent com era un creyent de Mahoma. Casarse ella, la cristiana, ab un moro, per jove, ben fet, rich y poderós que fos, aixó jamay. Aixís es que ni tan sols lo volia escoltar, quan menos tornarli resposta.

Lo moro no 's desanimava per aixó, sino que com més rebutjat se veyá més se li encenia la passió, més y més la estimava. De promesas n' hi feu moltes; de prechs, á desdir.

La cristiana, que al pensar tan sols que havia de renegar de son Deu ja creya que pecava, procurava allunyar tot lo possible del pensament semblant idea.

Escaygué un día que la noble família cristiana assistia á una festa que un noble vehí donava en son casal, y ahont hi concorregueren molts altres de sa classe. Lo moro volgué aprofitar aquesta ocasió pera probar novament fortuna, y vestintse al efecte ab rich trajo carregat de pedrería y acompanyat de gran número de servidors, determiná presentarse al lloch de la festa y fer ofrena á la donzella de richs presents, al mateix temps que declararli públicament son amor, convensut de que aquesta vegada sí que la cristiana no gosaria desairarlo, ja per los magnífichs regalos que li entregaria, ja per escaures en lloch tan concorregut y en mitj de tanta alegría, pero més que tot pel temor que á bon segur li sobrevindria pensant ab la reventa que 's podria pendre si 's veyá novament rebutjat, sapiguent, com aixís li constava á n' ella y á tots los

demés, que tenia en son poder forsas suficients pera ab ellas encendre novament la guerra y donar dias de dol á tots los del país que professessin la religió cristiana.

Afavorit per las sombras de la nit y seguit de tot son acompanyament, se presentá, donchs, al castell ahont s' hi celebrava la festa, que tenia ab tal motiu las portas obertas, si be que conegut pels criats y sapiguent que vivia en pau ab sos senyors, no li oposaren tampoch cap entrebanch pera que 's fiqués á dintre y 's presentés á la sala ahont s' hi trobavan tots reunits. La sorpresa que causá tal visita no esperada entre 'ls circumstants, no hi ha que descriurela. Un sobressalt, un temor s' apoderá de tots, ja que no podian esplicarse lo que veyan; pero més parats quedaren encara, restant muts d' admiració quan vegeren al moro que, després d' haver atravesat ab pas segur la sala, se postrava als peus de la noble donzella y, tot oferintli una elegant y artística ampolla plena d' ayguas aromáticas y cubierta ab innumerables joyas de gran valor, li demaná ab tremolosa veu que accedís á sos prechs, puig que la estimava ab veritable passió; que 'l fes felís, ja que sense son amor sa vida seria d' aquell dia endavant un no interromput martiri.

Lo moment era crítich, porque de la resposta que dongués la cristiana podian sobrevenir fatals consecuencias, com rompres la pau que temporalment regnava en los dias que aquest tet succehia.

La resposta de la donzella no 's feu esperar. No obrí pera res sos llabís; mes, donant una forta mirada de despreci al atrevit moro y agafant ab furia de sas mans lo present, lo rebaté ab extraordinaria forsa contra terra, cayent á sos mateixos peus, rompentse en molts bocins y espargintse las olorosas ayguas per un bon tros de la sala. Un jay! apenas contingut sorí del pit de tots los concurrents, mentres lo moro, ab lo cap baix y avergonyit, s' aixecá sortint més que depressa d' aquell lloch ahont tan mala estrella 'l guiá, y prorrompent en forts plors s' allunyá del castell tot malehint sa mala sort.

¿Qué succehi després? Res de lo que 's temia. Lo desairat galan no gosá sortir més de sa casa, temerós de lo que li podrian dir ó fer en just cástich del atreviment que tingué, acobardintse fins al extrém de que prompte, ben prompte abandoná per sempre més la terra que tan mal l' havia acullit,

embarcantse envers son país, l' Africa, d' ahont no tenia que haver vingut.

Haventse tot seguit fet públich lo ocorregut y passat lo primer moment de sorpresa, tothom se mostrá satisfet de que una donzella n' hagués sigut la causa, celebrant tal acte ab grans festas que cuydaren de repetir cada any pera perpetuar tan faust aconteixement.

Tot aixó es lo que 'ns conta la tradició, que jo 'm guardaré molt be de dir si es veritat ó no. Que hi hagi hagut alguna cosa per l' estil, podria esser; mes fins avuy no m' ha sigut possible trobar son origen. L' historiayre de Mataró, senyor Pellicer, descriu aquesta tradició en sa obra *Iluro*, y don Magí Xiqués, autor d' una monografia de Canet, no tan sols la descriu ab tots los seus detalls ab estil molt clar y elegant, sino que fins arriba á suposar que 'l fet ocorregué en lo castell de Santa Florentina, que dista mitja hora de nostra vila, trobantse situat en lo fons mateix de la vall anomenada ja d' antich de Canet, per haverhi viscut lo noble senyor d' aquest nom. Aquest castell, un xich modificat y convenientment restaurat pera reparar la acció del temps, es propietat desde fa uns 300 anys de la familia Montaner.

Sia com se vulga, 's pert ab lo temps la costúm de celebrar alguns pobles de la costa durant sas festas majors lo ball de las *moratxas* ó *morratxas*, com avuy ne dihém, vestintse 'ls balladors de moro, trajo que avuy no s' usa.

Avuy dia tan sols se conserva aquest ball en nostra vila, y també, ab poca diferencia de detalls, en la vehina de Sant Pol de Mar y á Lloret de Mar. Lo dels macips y macipas, portant aquestas en alguns pobles morratxas molt ben adornadas, no es més que una reminiscencia d' aquest ball.

Moraxa ó morratxa be á ser una ampolla posada al revés, es á dir, ab lo broch cap per avall y la part ampla mirant enlayre; de la convexitat d' aquesta 'n surten quatre ó cinch brochs en forma de candelabro, brochs que venen á tenir de

llargada com una meytat de broch de porró de tamany ordinarí.

De morratxas no se 'n solen vendre gayres, puig casi totas se fan fer expressament pera 'l ball. La fábrica de vidre de Mataró es la que per regla general s' encarrega de ferlas pochs dias avans de la festa.

Explicat lo que es una morratxa, diguéim quatre paraulas del ball que, dit sia de passada, alguns lo troban tonto, pero que ab tot y donarlo per tonto, á nosaltres nos agrada moltíssim per alló de que es nostre, es á dir, propi de casa. Lo foraster que no l' ha vist may es casi segur que no se n' anirá de la vila, si ha vingut per la festa major, sens arribar al envelat pera veure lo que 's fa, y essent Canet lo poble que ab més constancia ha seguit fent lo que feren sos antepassats, sentiriam moltíssim, nosaltres que 'n som fills, que algun dia, volgient seguir lo modern per creure que tot es bo, se despreciés una costum tan antiga com típica d' aquest país. Si algun any no s' han trencat morratxas ha semblat que la festa hagi acabat molt fredament y aduch aquells que may hi van los hi ha sapigut greu, lo que demostra quan arrelada es la costum.

L' endemá de Sant Pere, festivitat de Sant Marsal, segon dia de la festa major, es lo destinat pera fer lo ball, s' entén si s' ha aixecat envelat, perque sino 's deixa corre; pero com que regularment pochs son los anys que no se 'n aixequi algun, resulta que pocas son las vegadas que 's deixa de fer lo ball.

Avans quan la Iglesia y 'l poble eran una mateixa cosa ó quan menos anavan sempre units, l' obra de la Parroquia era qui s' encarregava d' aixecar l' envelat que era molt senzill, donchs que únicament consistía en posar una vela en tota la llargaria de mitj carrer ample, fer quatre archs de mata, posarhi banchs que totas las casas oferían y algunas cornucopias per tot adorno; los administradors de la confraría de Sant Marsal anant molt ben endiumenjats feyan de galans joves ó encarregats d' anar á buscar las noyas encara que fossin vells, puig que solían esser homes de confiansa y per aixó se 'ls hi reservava aquest dret. Avuy la Iglesia no hi pren cap part, essent las societats particulars que 's volen constituhir per aquesta diada ó be los cassinos las que s' emprenen la festa, aixís es que 'ls administradors han sigut substituïts per joves

y l' envelat ja no es tan senzill y modest, puig que es dels que s' estilan en lo dia y com més ben adornats poden esser millor.

A las cinch de la tarde comensan ja á compareixer al envelat tots aquells que desitjan seurers á primera fila pera que ningú 'ls hi fassi nosa y pugan veurer millor tot lo que passa, anantse poch á poch omplint de gentada fins al punt de no trobarhi assiento los tardans. Las velas y cortinatjes de tots los costats s' aixecan á convenient alsada pera dos objectes: primer y principal, perque essent lo ball molt popular, puga 'l públich que no paga disfrutar de la festa com lo que está á dintre y ha pagat lo tant senyalat, y segonament, perque d' aquest modo se logra que hi passi un xich de fresca, fent més agradosa la estancia en lo local, que d' altre modo s' hi patiria de molta xafogor. No hi ha que dir que aquesta conveniencia es molt aprofitada, essent en gran número los espectadors que tot rellevantse molt sovint, contemplan lo que passa á dintre.

A las sis comensa á rompre la música, durant una bona estona en la qual tothom está á la expectativa, passant lo que sol passar en molts cassos, aixó es, que ningú gosa comensar, donchs sempre s' espera que un altre rompi 'l foch y fins quan s' ha tirat lo primer tiro, ó més ben dit, fins quan s' ha trencat la primera morratxa, no se sol engrescar lo ball, sortint alashoras los balladors l' un darrera l' altre desitjosos tots de trencarne moltes. Lo ballador no va per regla general á buscar la balladora, sino que 's val d' un dels joves que hi han destinats per aixó, y á cau d' orella ó be fentli dir per una altre persona á fí de que ningú se 'n enteri, li diu lo nom de la noya ó casada que vol que vagi á buscar. L' intermediari compleix tot seguit la demanda, va á trobarla en son assiento y li diu si te gust d' anar á rompre morratxas y en cas de contestar afirmativament, s' aixeca y tot anant de braset donan algunas voltas pel envelat. Breu temps que es d' impaciencia per ella y de curiositat pel públich: per ella perque no sap qui será 'l seu ballador y pel públich perque sempre desitja saber qui será 'l galán, majorment si la balladora es soltera y está encara per mereixer. Quan lo jove considera que ja s' han passejat prou ó be l' interessat l' avisa fentli un signo, allavors al esser á son devant se para y diu á la com-

panya que la deixa ab fulauo de tal, lo nom del ballador, qui aixecantse y oferintli lo bras comensan á passejarse ab tota calma pel clos del envelat. De tant en tant paran la passeig, donan una giravolta y demanan morratxas que tot seguit las hi son portadas per varis xicots empleats, totas ben plenas d'aygua. Lo ballador las va agafant una per una y ab ellas y pel cantó dels brochs petits, rega un xich la terra del seu devant, y després ab molta cortesía las ofereix á la balladora que tot seguit las hi pren de las mans y sense esperar res, ni tan sols donarli las gracias, las tira ab furia contra tres ó quatre mahons que posats de pla y l'un al costat del altre, té als seus peus, lo que fa que 's trenquin ab molts bossins y s'espargeixi l'aygua per terra.

Aquest solemne xasco que rep lo ballador devant de tot lo públich, sembla que l'hauría d'atemorisar y ferli parar tot seguit lo ball, pero que es cas d'aixó, lo despreci de la balladora no li fa pas cap mal efecte en son cor; donchs si ella no 's cansa de fer trencadissa, lo que es ell tampoch cessa d'anarli entregant morratxas fins que considera que ja n'hi ha prou, y alashoras altra volta la fa giravoltar y fent las paus reprehen lo interromput passeig ab tota tranquilitat com si res del mon hagués passat entre 'ls dos, fins que posantse de comú acort repeteixen novament la trencadissa, durant aquestas intermitencirs tant com volen y que algunas vegadas s'allargan fins que s'acaba la festa. Una gran part del públich mentres te efecte la trencadissa, s'entreté en comptar las morratxas que las balladoras tiran á terra, resultant que la parella que n'ha trencat més es la que obté la victoria, victoria que per altra part no consisteix més que en véurers satisfet l'amor propi al pensar que sos noms corren de boca en boca durant vintiquatre horas pel poble.

Sol esser motiu de gran riota quan la balladora al tirar la morratxa, dona la casualitat de no caurer sobre 'ls mahons y per lo tant deixa de trencarse, guardantse molt en aquest cas lo galán de tornarli á oferir la mateixa.

Lo drinch del vidre al trencarse damunt dels mahons, las anadas y vingadas dels xicots, los uns portant aquí y allà las morratxas als balladors, los altres ab escombras de bruch recullint los bossins de vidre romput tantost los balladors deixan de trencarlo: lo variat moviment de las parellas, las unas trencant y las altres passejantse; la música tocant sens parar

ni un sol instant durant l'espai d'aprop tres horas, la vista del públich sempre fixa als balladors com volguent endevinar lo que 's diuhen y tal volta pensan; lo gran número de vestits clars que per tots costats alegran la vista; l'incessant balanceix d'infinatat de vanos que tot remouent l'ayre donan vida y frescor á las moltas caras bonicas que com á perlas adornan l'envelat; la munió de caps que servintli de march voltan per tots quatre costats; y las tranquilas ayguas del mar que desde dintre s'oviran boy sentint la remor de sas onadas al extendres per la fina arena, constituheix tot plegat un cuadro magnífich de tons tan alegres y animats que sols veyentlo se'n pot formar una veritable idea.

Casi tots los anys sol passar lo mateix, aixó es; que ab motiu d'esser molta la trencadissa, s'acaban las morratxas que 's tenen preparadas, pero devant d'aquest apuro, que 's cas de suspendrer lo ball, ni pensarhi: vinga anar corrents á las botigas que venen vidre, ferne bona provisió, á vegadas tota la existencia y donarlo als balladors, resultant alashoras que 'l ball degenera perdent un bon tros de la seva serietat; donchs d'aquell punt endevant no 's fa més que riurer quan se veu que 'l galán fa ofrena á la balladora d'un porró, un cetrill, un got, una ampolla, una tassa, etc., es dir qualsevol objecte de vidre que ab tot y esser si molt convé de poch preu, los encarregats del envelat al fer lo compte ho consideran com morratxas y aixó no deixa de proporcionar una regular ganancia als empressaris. Ja pot esser d'alta prosopopeya tant lo ballador com la balladora, que ni l'un ni l'altre 's donarán de menos de servirse d'aquells objectes. No falta també alguna vegada que 'l ballador desitjós de fer brometa despres del rego de rúbrica, al aixecar la morratxa pera entregarla á la balladora, fa com aquell que no ho vol fer y li tira un ruixim d'aygua á la cara ó be als vestits desgraciantsen alguns; si be que aixó darrer tan sols se fa quan hi ha molta intimitat entre la parella.

A primera vista sembla que ha d'esser molt pesat tant pel ballador com per la balladora repetir sempre lo mateix, pero no es aixís, donchs resulta que quan han comensat los hi costa molt deixarho, y si 'l primer se deixa portar massa pel entusiasme y no posa lo que diríam *una mica d'enteniment*, despres quan ja no queda recort de la festa y l'envelat qui sab ahont es y las ilusions s'han espargit del mateix modo

que s'espargeix lo fum per l'atmósfera, allavors comensan las angúnias al pensar que s'ha de pagar lo gasto, semblant imposible que se'n haguessin trencat tantas. Be es veritat també que es costum molt antiga posar en lo compte més número de las que realment s'han trencat, cosa que tothom sab que es un *robo* que 's fa pero es un robo casi diríam permés, puig que está dintre la essencia de la cosa porque ningú 'n protesta y si hi ha algú que ho fassi á bon segur que si un altre any se troba essent un dels encarregats, obrará del mateix modo qua 'ls altres. Regularment se sol aprofitar la ocasió del engrescament dels galans, que en son desitj d'obsequiar á la senyoreta que pot ser pretenen ó que si no 's troba en aquest cas volen fer gala d'un gran desinterés envers la persona d'aquest modo obsequiada, no comptan may ni podrían ferho porque altrás cavorias los distreuhén en aquells moments.

Quan sol esser més animat lo ball, malgrat las ganas de que continuhi, la foscó de la nit ve á ennegrir l'espai essent motiu de que s'espargeixi la concurrencia, y sense que ningú digui prou n'hi ha, s'acaba la festa, despedintse los concurrents ab la acostumada fórmula de *fins l'any que ve si Deu ho vol*, y 'ls músichs al veurers que van quedantse sols paran de tocar, desant los instruments y á sopar s'es dit que prompte vindrá l'hora de comensar lo ball de nit.

No hi ha dupte que aquesta diversió es un poch cara, puig que pagantse á dos rals morratxa, resulta que per pocas que se'n trenquin puja desseguida á una cantitat bastant crescuda. Antiguament, y no fa pas d'aixó molts anys, quan arribava de las Américas algun fill de la població, ja se sabia que tenia que trencarne contantse sovint per centenars; pero avuy que 'ls assumptos d'aquell país no van tant vent en popa com avans, escassejan bastant los aficionats á trencarne en gran número.

Com se veu, lo ball de las morratxas es un ball molt honest que permet enrahonar ab una noya tant temps si 's vol com duri 'l ball, pero sempre á la vista del públich y de las familias, essent causa de que s'hagin fet més de quatre vegadas alguns casaments.

MARIÁN SERRA Y FONT.

INSOMNI

He sentit la nit darrera
estant mitj endormiscat,
la campana de las monjas
que las cridava á resar,

¡M' ha causat una frisança
el só trist d' aquell metall!
Revoltat d' ombras d' insomni
he sentit mos ulls mullats,

¡Cóm dringava la campana!
¡Quin ferir son so l' espay!
Me semblava que n' oía
lo cant trist d' un funeral.

Ma imaginació exaltada
dins del convent ha ovirat
á la claror de dos ciris,
las monjas, murmurejant.

Postradas davant l' imatge
de Jesús Crucificat,
mitj tancadas las parpellas
los ulls en terra fixats.

Las caras esblanquehidas
y 'l rosari entre las mans
¡y quina temor que feyan
totas vestidas de blanch!

Y la campana dringava
dringava sense parar
rebotent son só metálich
dintre mon cor agitat.

Després s' han alsadas totas...
tan sols una n' ha quedat
y ab lo Sant Crist agafada
ha trencat en plor amarch.

Los ciris espurnejavan
arribant al cap d' avall...
en lo temple sols s' oía
de la monja 'l sanglotar.

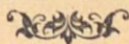
Y l' espeternech dels ciris
á punt d' acabá son flam;
¡y la campana dringava
dringava sense parar!

.

Quan ha parat la campana
al moment m' he despertat
y he plorat per la María
qu' ans d' ahir va professar!

J. MERCADÉ y MARTÍ.

Reus, 27 Setembre 1891.

À LAS SENYORETAS...

De vostre ramellet las flors gemadas,
Mil voltas he esguardat
Sos pensaments y rosas perfumadas
¿Sabeu que m' han contat?

M' han dit, que al dematí quan la rosada
De perlas las enjoya,
Pera la Verge, ab vostra ma nevada
Ne feu bonica toya.

M' han dit, que quan de vostres lleugers passos
Senten lo suau remor,
Se vinclan per venir á vostres brassos
A dolls vessant sa olor.

M' han dit, que més que ab l' aygua regalada
Obran son cálze encés
De vostres dolsos ulls á una mirada,
De vostre llabi á un bes.

M' han dit... que quan esteu entre mitj d' ellas
Vosaltres sou de totes las més bellas.

I.

De mos amors passats, cor meu. que 'n resta
sino un munt de recorts y d' anyoransas;
sublims escenas de ideal poesía,
sospirs mal continguts, tendres paraulas,
caricias y petons, goigs y dolsuras,
tot resta soterrat dins la fossana.
¡Mes ay! que no ha finit lo meu calvari
puig bé 't toca patir, cor meu, encare,
remembrant aquells jorns d' amorosía
que han passat tan depressa per desgracia.
Tú, dins de lo meu pit, furiós batega,
regírat, bota, esquinsa mas entranyas,
plora amargors y fels y desventuras,
ma vida arréncam suaument y mátam;
mes tot té de passar en las tenebras,
lo meu pit ha de ferte de llosana
que ningú ha de conéixer mon martiri
puig lo mon nos condempna ab la rialla.
Que hi fa que 's migri eixa existencia inútil
y que muntin als ulls las cruentas llágrimas;
que hi fa que á dins lo dupte 'l cor enrosqui
com repugnant serpent d' anellas aspres;

que hi fa que l' amargor corri en las venas
y que 'ns morim de dol y d' anyoransa
si 'l mon d' aixó no 'n vol saber la historia,
si 'l mon tan sols vol veure alegres caras
sadollas de plahers y goigs y vida
rodolant per l' abisme de la crápula.

JAUME NOVELLAS DE MOLINS.

Madrid, Mars de 1891.

AGOST

La bellesa de la Terra
borra l' Estiu
la pols entela 'l paisatge
p' el Sol mostiu.

Si la Terra 's posa trista
la mar se 'n riu,
perque ja arriba per ella
lo temps felís.

Jamay com ara l' adornan
vaxells llatins,
ni may, com ara, es amiga
de sérs gentils.

Sas onas quan á la platja
van á morir
duhen recorts y esperansas
y plors á mils...

Si un dia 'l mar com la Terra
se torna trist,
s' alsan valentas las onas
avans humils.

Y ni terra ni mar tenen
ja son encís,
ni torna una Primavera
per refflorir.

Si 'ls ulls al ayre s' axecan
veurán escrit
que de los Cels la bellesa
may tindrà fí.

Si la Terra es tan hermosa
y 'l mar sublim,
Lo Cel nos obri las portas
de l' infinit.

A. M. P.

FORSE ALTRO CANTERA CON MIGLIOR PLECTRO

POESÍA PREMIADA AB LA FLOR NATURAL

EN LOS JOCHS FLORALS DE VALENCIA

¡Oh que visió en mon esperit llampeja!
¡oh quin somni compón lo pensament!
¡oh quin desitg al fons del pit boteja
com despenyat torrent!

M' aymia ¡oh, tú, m' aymia! la que dona
foch á mon cor é inspiració al meu cant:
¡per tú sols, per tú sols vullch la corona!
¡per tú 'l trono radiant!

«Lo quí la fassa reyna de la festa,
d' ell la farà pels homens y per Deu:»
Asó escoltí, y per só en la lluyta aquesta
vinch á aixecar la veu.

A lluytar acudixch ab los felibres,
y porque 'l cant aquest sone millor,
posaré á mon llahut cordes de fibres
arrancades del cor.

Dónam tú l' eco de ta parla fina,
dónam del teu accent la dolsa mel,
y sonará com música divina
devallada del cel.

Temps fá que al vore 'ns, misteriós y alegre,
l' amor en nostres ánimes sortí,
com surt lluhenta en lo celage negre
l' estrela del matí.

Era un jorn del estiu; soroll de festa
bullia joguinós en ton palau,
y amanit á cantar, la llira llesta,
yo estaba en lo sarau.

Envers mi tos esguarts, que llampejaben,
vaig sentire 'l cor esclau de encantaments,
y sens donarme conte, s' acostaben
prop tú los meus, brusents.

¿Qué va passar demprés? Yo sols recorde
que desvariát y foll, ab veu de clam,
—jyo t' am!—vaig dir, y en mitg de lo desorde
—jyo t' am!, vas dir, jyo t' am!

Y despedintme ab cólera furiosa,
digué una veu:—¡Llanséumelo d' assí:
á les regions hon l' áliga reposa,
no vola 'l teuladí!

De llavors, com si fossen passionaries
amagades per sota lo fullám,
en nostres cors les ansies solitaries
dientse están: jyo t' am!

Mes s' ofega en los llabis la paraula
y ni un mig-riure dols va de mí á tú,
y sembla nostre amor ensomni ó faula
que no creurá ningú!

Tú al parigual de hermosa ets rica y noble,
y rebs magnats en lo daurat palau;
yo soch lo miser trovador del poble
que canta y viu com l' au.

Lo mon, lo crudel mon, ple de follíes,
del bressol y lo nom al cor fa lleys,
¿com si á lo cor regiren gerarquíes,
ni societats, ni reys!

L' amor es com l' aucell, que en la blavosa
esfera lliure canta sense dol:
¿quant més ansiós lo cassador l' acosa,
més alt aixeca 'l vol.

Un jorn, encesos per ardenta flama,
de amarnos sempre 'ns ferem jurament;
¿qué val en contra seua lo que clama
lo càlcul de la gent?

Res fá que no 'ns vejám, pera que vixquen
los nostres cors de son carinyo dols;
¿no porque 'ls núvols l' horizon cubrixquen
deixen d' ardir los sols!

Serán per mí tes ignocentes rises
les nuvolades roges del estiu,
y ton alé tranquil les manses brises
y lo mormull del riu.

En la claror de les aubades belles
voré ta front, que cerquen cabells rulls,
y tos llabis bermells en les poncelles,
y en los estrels tos ulls.

Hont clave la mirada, allí ta image
impresa pera l' ánima estará;
escollaré en quant parle ton llenguage;
sens tú, res hi haurá.

.

Tal vegada en la lluyta, més felissos,
el triunfo em guanyen altres trovadors...
¡no aixís, si me valgueren tos engissos,
ó lluytaren los cors!

Que dins del meu, l' amor, que 'm coragina,
enrera á tot deixárls, ú per ú;
¡y tú al trono pujares, com regina,
y yo al costat de tú!

Llavors, lo míser trovador del poble,
trucant á ton palau, anara á dir:
«Reyna la he feta; la promesa noble
yo vinch á recullir.»

Y desboyrada, al fí, la melangía
de este secret amor, que ningú veu,
meua et faría al punt, ¡meua et faría,
pels homens y per Deu!

Mes si no alcanse la brillant conquesta;
si altre bardo em la roba per millor;
si no ets tú la regina de la festa,
ho serás de mon cor.

En éll et rendirán dols homenage,
postrats en terra, mos afanys ardents,
y en aquest trono fel, guarda á ta image
darán mos pensaments.

Y encar que humil y pobre, té un abono
que no té pera tú 'l trono més gran:
¡d' aquest trono, m' aymía, d' aquest trono,
may te destronarán!

CÁRLOS LLINÁS.

CANT DE LA IGNOCENCIA

POESÍA DISTINGIDA AB LO PREMI DE LA SENYORETA MASCARÓS

EN LOS JOCHS FLORALS DE VALENCIA

Somni de la infantesa, essencia grata
qu' embalsames la vida fins qu' aplega
l' hora trista en que l' hom sa diga mata
y en l' ampla mar de les passions s' anega;

Poncella d' or que riu mig entreoberta,
ahont nien somnis de color de rosa:
¡dijós qui en ton sí dorm, y quant desperta
vola á altres mons en que la pau reposa!

¡Port de la vida ahont reyna la bonansa!
Al partir de tes ribes encantades,
lo mortal s' abandona á la esperansa
en una mar de plages ignorades.

Tú eres escut contra 'l dolor: un dia,
en lo front del mortal, com una estrela,
te posá Deu mentres lo sol eixía
solcant l' espay ab lo desig por vela.

¡Mes ¡ay! que durá poch tanta ventura!
fon com lo raig de llum que brilla y passa;
lo pecat d' una sola criatura
pesa com plom sobre la humana rassa.

Y pesará per sempre. Sols nos queda,
al comensar lo jorn de nostra vida,
eixa flor de la gloria que la freda
alenada dels anys deixa marcida.

¡Oh, ignocencia. ignocencia benhaurada!
¡quánt m' enrecorde de ta etat perduda
huy qu' al seguir la lluyta comensada,
á la terra y al cel demane ajuda!

¡Cóm m' enrecorde de la etat aquella
en que ignorant del mal que 'l mon abriga,
sols badaba mos llabis de rosella
la rissa alegre del infant amiga!

Quant sentat en los brassos de ma mare
deprenia á resar la oració santa,
ó escoltaba dels llabis de mon pare
util consell qu' á la virtut decanta,

Quant per les hortes com un foll corria
darrere 'ls papallons d' hermoses ales;
quant garlandes de flors entreteixia
robant als camps pera mon front ses gales.

Quan en dijosos somnis de ventura
passar miraba en óptica ilusoria,
sobre un fons lluminós, la sombra pura
de les blanques visions que' ompliu la gloria.

¡quant jo era nin encara! Dolsa risa,
jochs ignocents y castos de la infantesa,
tendra oració qu' al Creador engisa,
aspiracions rublertes de follesa...

Tot passá com rialla de l' aurora,
com un dia de goig, y l' ans alegre
cel de ma vida, fon desde aquell' hora,
com la nit del dolor, obscur y negre.

Obscur y negre, sí; que la experiencia,
matant mes ilusions, me mostrá horrible
al desgarrar lo vel de ma ignocencia,
una mar de dolor inextinguible.

¡Dijós qui ignora, sí, dijós qui ignora,
perque no veu per hont la vista gira,
que per més qu' este mon l' amargor dora,
ab bany de veritat, tot es mentira!

Jo era felís llavors quant ignoraba:
huy 'l dolor dintre mon pit s' aferra
quant entre 'ls homens veig qu' ab ira brava
fa sonar l' odi son clarí de guerra.

Y ¡ay! ¿callará algún jorn? ¡Oh, sí! quant vague
perduda per l' espay la terra y gire,
quant al morir, lo sol sa llum apague,
y l' últim sér ab sa claror espire.

¡Oh, ignocencia, ignocencia benhaurada!
¡Quant m' enrecorde de ta etat perduda,
huy qu' al seguir la lluyta comensada
á la terra y al cel demane ajuda!

Donara lo qu' em resta de ma vida,
papalló blanch que l' home trist anyora,
si estenent ta volada benehida,
tornares á mon pit per sols un hora.

Mes ¡ay! en va 'l mortal plora y gemeca
perque 'l camí de sa existencia exornes:
com l' aroma del fruyt, qu' es mustia y seca,
quant bats les ales y ten vas... no tornes!

RAMON ANDREU CABRELLES.

CANT À LA MARE

POESÍA DISTINGIDA AB LO PREMI DE D. FRANCISCO PERIS MENCHETA

EN LOS JOCHS FLORALS DE VALENCIA

¡Mare! Mot hermosíssim, ple d' afecte y puresa.
paraula delitosa que omple tot lo meu cor,
nom que en divines flames té mon ánima encesa,
encarnació magnífica de virtuts y tendresa,
tú eres niu de caricies, sagrari del amor.

Tot un poema 'ns recorda de besos y d' abrassos:
los jochs de la infantesa plena d' encant y engís,
los plers y les rialles de nostres primers passos,
les sabroses caricies, lo caliu de tos brassos,
bressol ahont la ignocencia té lo seu paradís.

Y es que, semblant á aquella vara miraculosa
ab la que l' aygua feya brollar un jorn Moisés,
en quant ressona en l' ánima ton nom, mare amorosa,
s' entreobre com la verge poncella ruborosa,
y brollen los afectes ab carinyós excés.

No han enconrat los homes llengua pera lloarte;
més gran que ta figura los segles no l' han vist;
l' amor y l' heroisme la palma han de donarte.
¡Algo diví t' anima! Deu volgué consagrate,
y feu que de Maria naixquera Jesucrist.

¡Cóm encantés y alegres la oclta llar dítxosa,
tibio niu que embalsames ab sens igual perfum!
¡Allí tú eres la deesa, l' ángel d' ales de rosa!
La llar sens tú es ¡oh mare! la cova tenebrosa,
y ab tú, palau de gloria, de festes y de llum.

Allí desplegues totes tes gracies y grandeses,
rodejada de tendres y desinvoltos infants,
als que ab follía arrulles y acaricies y beses,
y quan los jochs los cansen, en ton regás los bresses
al só de cantars dolços d' ángels, verges y sants;

O be en los apacibles jorns de la adolescencia
sabis consells los dictes plena d' inspiració,
y tens pera ses faltes correccions é indulgencia,
y 'l be y l' amor prediques ab tota la elocuencia
dels profetes y apóstols de nostra religió;

O al ser homs, quan les lluytes tremendes de la vida
ab desenganys y penes lo cor los va corcant,
suprems consols los dones amant y decidida,
y 'l bálsam del carinyo posant en la ferida,
alents nous los infiltres pera seguir lluytant.

Tú eres la Providencia que en tot temps nos ampara,
la mestra y consellera que forma nostre cor,
la amiga fel que 's mostra per tot nostre be avara,
l' ídol que nos subyuga, la estrella de llum clara
que 'ns orienta en la vida ab fúlgit resplandor.

A ta missió gloriosa ton ánima s' aferra
y al heroisme aplegues y al sacrifici vas;
res, pera durla á terme, t' abat jamay ni aterra.

¡Ningú lo sacerdocí cumplix com tú en la terra!
¡Sembla que Deu que t' ama te dú pel mon del bras!

Primer en tes entranyes llarchs y penosos dies
ab carn de ta carn bella animes al fillet;
després ta sanch li dones ab castes alegries,
y fins la vida teva gotjosa donaries
perque dos ne tinguera lo tendre petitet.

Més tart, en la materna tasca que no t' acora,
les hores d' amargures crudels junt al bressol,
quan en lo fill s' ensanya la enfermetat traydora
sent allí la enfermera, lo metje y salvadora
que al temer per sa vida no admet ningún consol.

Més avant, nous cuidados tal com lo temps avansa,
que resignada acceptes sense sentir desmay;
acás la viudés trista, la fam pot ser t' alcança.
¡Martiris que redoblen ton afany que no 's cansa,
que acaben quan espíres ó no acabaren may!

Y al fi lo goig llegítim tens en la edat provecta
que sent lo just al veure cumplida sa missió;
los plers d' una família honrada, noble y recta,
ahont tú eres la reliquia que tot lo mon respecta,
que á tot lo mon inspira encant y admiració.

Aixís de ta existencia deixes grata memoria
y en tos fills lo modelo que va ser ton anhel.
¡La mort ¡ay! es més dolsa després de la victoria!
Y quan mor una mare, la Verge canta á gloria
y envía un estol d' àngels pera pujarla al cel.

¡Salve, mare volguda, dona privilegiada!
Que ton sacre cult forme nostra ambició constant;
que may nos abandone ta sombra venerada,
que eternament tos brassos sien dolsa llassada
que 'ns estrenya amorosa contra ton pit amant.

Jamay recompensarte podrém, dona benehida,
per més que aném besantne lo breu solch de tos peus;
ton nom lo ser ubriaca y á aymarte nos convida.
¡Quín pler! Y encara alena la mare de ma vida,
y 'n viu la bona mare dels tendres fillets meus!

¡Ay, mare! Que no 'm falte ta ajuda en tots los cassos;
que ni un punt tes caricies perda ni tos arrulls!
y ans que 'l temps implacable trenqui tan dolsos llassos,
ab ton nom en los llabis, morir vull en tos brassos
pera que ab un bes tanques los meus apagats ulls!

FRANCISCO BARBER Y BAS.

CANT AL MARINER

POÈSIA DISTINGIDA AB LO PREMI DEL ATENEO DE POBLE DE MAR

EN LOS JOCHS FLORALS DE VALENCIA

Lliure, indómit y brau; en sa mirada
la llum del sol que 'l crema reflectada,
temerari y valent com lo primer,
naixcut vora les playes llevantines,
criat en l' arena entre algues y petjines,
heus assí al mariner!

Lo seu bressol va ser una barqueta
moguda ab la ona desinvolta, inquieta,
que amorosa la riba vé á besar;
sos jochs los rems que tallen l' aygua brava,
sa ambició 'l llarch viatge que no acaba,
¡tot son anhel la mar!

¡La mar! Lloch infinit d' oles rissades,
en qual fons les ondines y les fades
tenen palaus nacrats y plens d' engís;

monstre á qui Deu empresoná en la terra,
y oberta tomba que, atrayentlo, aterra
al náufrech infelís.

En ella sa desgracia y sa fortuna
sorteja á cada instant, ardit. Nenguna
contrarietat minvar pot son valor,
y en la bonansa y lo perill treballa
impávit y seré, que á ell la mortalla
no li infundix pahor.

Miréulo faener al rompre 'l dia,
com se mou animós, plé d' alegría,
y 'ls enginys disposant son afany creix;
al sol la malla extén que atrau y apresa,
y pulix l' am que 's clava per sorpresa
en la boca del peix.

Afanyantse com ell sa bona esposa,
reunint los filats ni un punt reposa;
pleguen les llargues cordes los seus fills;
l' ancla enrunada ja, per fi está llesta,
y al jorn següent á combatir s' apresta
ab los més grans perills.

Somriu ab sos encants la fresca aubada;
está tranquila l' aygua y reposada;
sembla 'l fer element inmens mirall;
y de la barca desplegant la tela,
donant al ayre la llatina vela
fa rumbo mar avall.

Cantant se 'n va, somiant en que fructuosa
la peixquera li siga, que á la esposa
y á sos volguts fillets pá 'ls ha de dur;
y ells, davant lo Sant Crist, eu seu hostatje,
preguen á Deu li done un bon viatge
y 'l torne á port segur.

Aquella nau petita es sa riquesa,
son únich be; lo marejol la bressa;

com si fos una palla la dú 'l vent;
juna ona sols, furiosa, á traydoria,
tombantla en mig la mar, robar podria
son tresor y content!

Si al mariner la peixca es profitosa,
cantant com se 'n va anar, ab veu plaerosa,
á la llunyana playa tornarà;
y ab lo peix que la barca dú abatuda,
la dona, ab sa pericia coneguda,
molt bon comers farà.

Mes si la sort adversa s' interposa,
si quan la barca torna pressurosa
y 'l mariner content ab son botí,
lo furiós temporal en ell s' ensanya,
formant de cada ona una montanya
á la que no 's veu fi,

¡Ay pobre mariner! Al punt, sens tregua,
agotará tota la forsa seua,
brau y valent, lluytant ab l' element;
y al fi, potser que vensa ab gran fatiga,
ó acás la mar revolta tomba siga,
ahont dormi eternament!

¡Mariner esforsat! Contínua guerra,
héroe anónim del mon, en mar y terra,
sostens sense temor, destre y actiu;
tú eres soldat y obrer, mártir sens palma,
que igual en lo perill com en la calma,
travallant sempre vius!

¡Deu beneixca 'l baixell de ta esperansa!
¡Que 't done llargues hores de bonansa!
¡Que te deixi la fe, que es ton tresor!
Y de ta vida, al ser la hora darrera,
¡que Ell guie ta barqueta joganera
fent rumbo á un port millor!

CANSÓ

La terra que avorria
la trovo ara gentil,
del temps que presentia,
me 'n ha arriuat l' Abril;
obriuse ulls meus, negauvos
en ones de claror,
meua es la terra
meua es l' amor.

La púdica poncella,
s' ha oberta á mitja nit,
no hi ha color mes bella
que aquella que ha assolit;
estant al seu devora,
jo visch de resplendor.
meua es la terra
meua es l' amor.

La rossa cabellera,
li arriba fins als peus,
sa vista reverbera
sos pensaments y 'ls meus,

la primavera es ella
l' aroma y 'l color,
meua es la terra
meua es l' amor.

Sos brassos son cadenas
que jo desig glatint,
s' hi soch dintre mes venas,
la sanch hi va bullint;
ses trenes son defectes,
y dintre 'l dosser d' or,
meua es la terra
meua es l' amor.

La veu al coll se 'm nua
sols sé parlá ab sos ulls,
besar en la carn sua
y en sos magnífichs rulls,
tancar los ulls y perdem
en mística foscor,
dihent meua es la terra
dihent meua es l' amor.

1. REVENTÓS.

